

Almanac de Interlingua

Numero 35 – Octobre 2012

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Le malediction de Babel

Le renascentista flaminge Pieter Brueghel pingeva su version del Turre de Babel in 1563. Hodie, le illustre tela se exhibe in le Kunsthistorisches Museum in Vienna.

Le philosopho George Steiner considera que Babel esseva “le catastrophe primari” que causava un “surditate mutual” inter le habitantes de iste mundo, un authentic malediction que ancora pesa sur le humanitate. Depost que le multiplication del idiomas succedeva interrumpere le construction del turre, le desiro de inventar un lingua unic e commun, comprendite e parlate per tote le gente, ha essite permanente.

Al longo del tempores, mentes illuminate ha investite horas in iste chimera. Le majoritate de iste creatores de codices decisamente illusori voleva contribuir pro que le mundo esseva un loco un poco melior gratias a iste estranie invento appellate lingua. Tote iste lunaticos faceva fiasco. “Quando mori un idioma, mori con illo un abordage del vita, del realitate e del conscientia”, lassava dicte le mesme Steiner al ganiar le premio Príncipe de Asturias in 2001.

Le linguista statunitense Arika Okrent ha investigate le plus de novem centos idiomas inventate al longo del ultime novem centennios. Illa publicava in su pais un passionante essayo titulate *In the land of invented languages*, in que analisa iste codices incognite e synthetisa per que ration nulle de illos ha successe imponer se: “le ration es multo simple: nos nunquam parlara linguas perfecte perque nos anque non lo es. Le evolution human es imperfecte e le lingua es un instrumento alien al proprie evolution. Assi como nos non pote respirar basso al aqua o curre al velocitate de un leopardo, nos anque non pote parlar un lingua alien a nostre imperfectiones”, analisa illa. In altere

parolas, nos ha le lingua que nos merita. In le universitate, Okrent discoperiva un obscur angulo poco frequentate del bibliotheca: un planca ubi reposava libros plen de pulvere sur iste mysteriose idiomas inventate. La illa trovava le celebre Esperanto, ma anque Loglan e alteres create pro libros e films. Per exemplo, le linguas elfic con que J.R.R. Tolkien illustrava su libros, e Klingon, parlate per le humanoides del saga *Star Trek*.

Arika Okrent es de origine transylvanian, nasceva in Chicago, habita in Philadelphia e parla hungaro e Klingon, inter alteres.

Post dece annos de investigation, Okrent concludeva que le majoritate del idiomas inventate ha submerse per se mesme al non attraher personas disposite a aprender los. “Le lingua non es un simple ferramento, ma un parte del conducta human. Es un instrumento de socialisation, non un lavatora o un aparato que on pote manipular de modo technic”, dice illa. “Il es como si tu aqua un planta de plastic: con tote le aqua que tu versa, esque tu crede que illo va crescer?” Le lingua le plus bensucesse tamben esseva un resonante fiasco. Ludwig Zamenhof attribuiva al Esperanto le function de idioma auxiliar international, e le contexto historic esseva favorable pro su successo momentanee gratias al effervescentia del movimento operari e le timor inducte per le avantio del nationalismo. Inclusive le Societate del Naciones se disponeva a imbraciar lo como lingua official, ma illo terminava converse in un projecto utopic. Per que falleva Esperanto, que in su momento pareva destinate a cambiar le mundo? “Il es impossibile convincer un communitate a adoptar un idioma que non lo place parlar. E ancora minus quando on utiliza propaganda politic pro illo”, analisa Okrent, qui parla Esperanto con fluentia. “Isto se vide hodie con le gaelico, que ha poc parlantes a utilizar lo in lor vita diari malgrado le effortios del governmento irlandese. O con altere linguas contante con supporto similar, como le maori e le hawaiiiano”. Okrent prefere non commentar le sanitate del linguas coofficial de Espania, cuje situation cognosce de lontan, ma sponde per situar los “in alcun puncto inter le stabilitate e le decadentia.”

Traducte del original in castiliano *El esperanto y la maldición de Babel*, scripte per Álex Vicente in 2010 e publicate in www.elcastellano.org. Le photographia de Arika Okrent esseva copiate a su blog, in le adresse electronic <http://arikaokrent.com/blog.html>.

Mi Conto Bancari

Patricio Negrete traduceva del inglese le historia curte "My Bank Account", scripte per le satirista anglocanadian Stephen Leacock.

Quando io entra in un banca io me espaventa. Le empleatos me espaventa; le scriptorios me espaventa; le vision del moneta me espaventa; toto me espaventa. Si tosto que io passa per le portas de un banca e io tenta commerciar ibi, io deveni un imbecille irresponsabile.

Io sapeva isto antea, ma mi salario habeva essite augmentate a cinquanta dollars per mense e io sentiva que le banca esserea le unic loco pro illo.

Assi io entrava vacillante e regardava ubique le empleatos con timor. Io habeva le idea que un persona qui esseva super le puncto de aperir un conto in le banca necessariamente debeva parlar con le manager.

Io me approachava a un scriptorio marcate 'Contabile'. Le contabile esseva un diablo alte, confidente. Le sol vista de ille me espaventava. Mi voce sonava como veniente del tumba.

'Esque io pote parlar con le manager?' Io diceva, e io addeva solemnemente, 'sol.' Io non sape pro que io diceva 'sol'.

'Certemente,' diceva le contabile e ille le faceva venir.

Le manager esseva un homine tranquille, grave. Io teneva mi cinquanta dollars, premete in un balla, in mi tasca.

'Es vos le manager?' io diceva. Deo sape que io non lo dubitava.

'Si,' ille diceva.

'Esque io pote vider vos,' io demandava, 'sol?' Io non voleva dicer 'sol' novemente, ma sin iste parola le domanda pareva insensate.

Le manager me regardava con un pouco de anxietate. Ille sentiva que io habeva un terribile secreto que revelar.

'Entra,' diceva ille, e ille me duceva a su bureau private. Ille serrava le porta.

'Ci nos es libere de interruptiones,' ille diceva. 'Sede vos.'

Nos ambes sedeva e nos regardava le un le altere. Io esseva stupefacite. Io non sapeva que dicer deinde.

'Vos es un del detectives del Agentia Pinkerton, io suppone,' diceva ille.

Mi mysteriose maniera le habeva facite creder que io esseva un detective. Io sapeva lo que ille pensava e isto me peyorava.

'No, non de Pinkerton,' io diceva, apparentemente significante que io esseva un detective ma non de Pinkerton.

'A dicer le veritate,' io continuava, como si alicuno me habeva urgite a dicer mentitas al respectu, 'Io non es un detective. Io ha venite a aperir un conto. Io intende depositar tote mi moneta in iste banca.'

Le manager semblava alleviate ma totevia grave; nunc ille esseva secur que io esseva un homine multo ric, forsan un membro del familia Rothschild.

'Un grande conto, io suppone,' diceva ille.

'Assatis grande,' io susurrava. 'Io intende depositar in iste banca le summa de cinquanta-sex dollars nunc e regularmente cinquanta dollars mensualmente.

Le manager se levava, aperiva le porta e vocava le contabile.

'Senior Montgomery,' diceva ille con un voce inamical alte, 'iste senior va aperir un conto. Ille depositara cinquanta-sex dollars in illo. Bon die.'

Io me levava.

Un grande porta de ferro esseva aperite al latere del bureau.

‘Bon die,’ io diceva, e io camminava al interior del cassa forte.

‘Sorti,’ diceva le manager frigidemente, e me monstrava in le direction de un secunde porta.

Io me approachava al scriptorio del contabile e io le passava mi balla de moneta con un movimento rapide e subite como si io ageva un sorta de artificio. Mi facie esseva terribilmente pallide.

‘Prende,’ io diceva, ‘deposita lo in mi conto.’ Le sono de mi voce pareva significar, ‘Que nos face iste penose cosa durante que nos totevia senti que nos vole facer lo.’

Ille prendeva le moneta e ille lo passava a un altere empleato.

Ille me faceva scriber le summa in un pecia de papiro e signar mi nomine in un libro. Io jam non sapeva lo que io faceva. Le banca pareva natar ante mi oculos.

‘Esque illo es in le conto?’ io demandava con un voce cave, trepidante.

‘Si’, diceva le contabile.

‘Dunque io vole scriber un cheque.’

Mi idea esseva prender sex dollars ab illo pro uso personal. Alicuno me dava un libro de cheques e un altere persona comenciava dicer me como scriber un cheque. Le personas del banca me tractava como un homine qui possedeva milliones de dollars, ma qui non esseva ben. Io scribeva alique in le cheque e io lo pulsava verso le empleato. Ille lo regardava.

‘Que! Esque vos va retirar lo toto?’ demandava ille sorprendite. Tunc io comprendeva que io habeva scribite cinquanta-sex dollars in vice de sex. Io esseva troppo disconcertate pro explicar mi error. Tote le empleatos habeva stoppate lor travalio pro regardar me.

Io debeva prender un decision.

‘Si, toto.’

‘Vos vole retirar su moneta ab le banca?’

‘Cata centesimo de illo.’

‘Esque vos non va depositar plus in le conto?’ demandava le empleato, sorprendite.

‘Nunquam.’

Un fatue esperantia me veniva que illes poterea pensar que alicun cosa me habeva offendite durante que io scribeva le cheque e que io habeva cambiate de opinion. Io faceva un van tentativa de apparer como un homine estremamente irascibile.

Le empleato se preparava pro pagar le moneta.

‘Como vos lo vole?’ diceva ille.

‘Que?’

‘Como vos lo vole?’

‘Oh’ – Io comprendeva lo que ille intendeva dicer me e io respondeva sin pensar a illo – ‘in billetes de cinquanta dollars.’

Ille me dava un billet de cinquanta dollars.

‘E le sex?’ ille demandava frigidemente.

‘In billetes de un dollar,’ io diceva.

Ille me dava sex dollars e io sortiva rapidamente.

Quando le porta se claudeva detra me io audiva le sono de risos que se altiava usque le tecto del banca. A partir de ille momento io jam non usa un banca. Io tene mi moneta in le tasca de mi pantalones e mi sparnios in un calcetta.

Nate in Anglaterra, Stephen Leacock (1869-1944) se transfereva a Canada con le etate de sex annos. Ben que le familia Leacock habeva facte un fortuna, su patre esseva banite per maritar se sin permission del parentes. Un juvene intelligente, Stephen esseva admisse al Universitate de Toronto e debeva travaliar como professor a fin de pagar per su studios. Ille se doctorava in scientia e economia politic in Chicago e faceva un carriera academic in Montreal. Conservator, ille se opponeva a que le feminas votava e a que non-anglosaxones poteva immigrar. Su historias curte misceva humor con fiction e deveniva internationalmente popular – in 1911 se diceva que plus gente habeva audite sur Leacock que sur Canada. In 1937 le Regal Societate de Canada le premiava non per su historias, ma per su travalio academic. Su libro le plus ben cognite es *Sunshine Sketches of a Little Town* ('Schizzos al sol de un urbetto').

In le adresse electronic <http://zakienglish.blogspot.com.br/> on pote audir un interpretation de iste historia in su version original anglese. Le video ha le titulo *My Financial Career* ('Mi carriera financiari') e dura poco minus que septe minutas. Ascoltar lo durante que on lege le version in Interlingua se monstrava un bon exercitio pro comparar le original al traduction.

Le lusophonos le plus famose

Un ricerca conducte sub demanda del Instituto Camões demandava a 2500 estranieros studiante le lingua portugese qui es le personalitates lusophone le plus ben cognite internationalmente. Le plus mentionate es le ex-presidente brasilian Luís Inácio Lula da Silva, con 19,9%. Le quatro positiones sequente es del footballistas Ronaldinho (19,4%), Figo (19,2%), Ronaldo (18,3%) e Cristiano Ronaldo (18%). Postea veni le scriptores portugese José Saramago (17,1%), Fernando Pessoa (16%) e Luís Vaz de Camões (14,9%), le cantatrice capoverdian Cesária Évora (13%) e le scriptor mozambican Mia Couto (13%).

Feminas iranian prohibite de assister al universitate

Le ultime mense agosto le governmento de Iran decideva prohiber le feminas de assister a septanta-septe cursos universitari. Administration, scientias informatic, ingenieria electric e physic, litteratura anglese, hoteleria e archeologia es inter le carreras declarate improprie. Plus, le Facultate de Technologia in Petroleo advertava que non acceptara plus le studiantes feminin, sub le argumento que manca occupationes pro le feminas graduate in iste area – ben que il se tracta del plus importante activitate economic del pais.

Hodie, le iranianas representa 60 per cento del studiantes universitari. Kamran Daneshjoo, le ministro del Scientia e Inseniamento Superior, afferma que con iste mesuras prohibitive le regime va equilibrar le accesso al universitates. Quando studiava, Daneshjoo esseva expulse de Grande Britannia post incender un libreria que offereva obras per Salman Rushdie, scriptor angloindian condemnate al morte per blasphemias in Iran.

Honduras privatiza parte de su territorio

Honduras ha signate le 6 septembre “le plus importante projecto del pais in medie centennio”, secundo su presidente Porfirio Lobo. Illo autorisa le creation de tres urbes private, ubi securitate public e systemas fiscal e legal essera themas decise per investitores, habente nulle ligamine con le governmento hondurean. Le administratores urban habera autonomia inclusive pro firmar tractatos international e stablir politicas de migration.

Juan Orlando Hernández, le presidente del congresso national, afirma que “iste urbes se stablira in zonas non populate e lor construction implicara nulle dislocation de personas o gruppos social.” Secundo le governmento, le nove modello meliorara le infrastructura, combattera le corruption e le narcotraffico e “transformara Honduras in un machina de pecunia”. Un gruppo sudcorean de investimentos ja se ha compromisse a injectar 15 milliones de dollars in un del urbes, situate in le costa caribe. On expecta que iste urbe va crear immediateamente 5 mille empleos, plus 20 mille in le futuro. In toto, on estima que 200 mille occupationes directe e indirecte essera create, repetente le successo del urbes modello chinese.

Non tanto optimistic es le societate civil. Communitates indigena reclama le possession de areas a privatisar se. “Iste territorios pertine al populo indigena Garifuna e non pote esser livrate al capital estranier in un gesto de colonialismo pur, identic a los que prevaleva in Honduras al epocha in que le pais se appellava un republica de bananas”, diceva Miriam Miranda, presidente del Organisation Fraternal del Nigros de Honduras. Le ex-procurator constitutional Óscar Cruz inviava un reclamation al maxime instantia de justitia: “Iste urbes demanda le creation de statos intra le stato, entitates commercial con poteres statal foras del jurisdiction del governmento”, ille explica. Le corte supreme, totevia, non acceptava su argumentos.

Pro saper plus, consulta le tres articulos in que iste notitia se basa: *Honduras aprova privatização de cidades com a justificativa de combater a desigualdade social* (<http://operamundi.uol.com.br/conteudo/noticias/24166/honduras+aprova+privatizacao+de+cidades+com+a+justificativa+de+combater+a+desigualdade+social.shtml>); *Vers une privatisation du territoire* (<http://www.lesobservateurs.ch/politique/vers-une-privatisation-du-territoire>); *Honduras signs deal to create private cities* (<http://www.democraticunderground.com/1014218932>)

Tertie anniversario del Almanac

Iste mense octobre le Almanac de Interlingua comple tres annos de existentia. Initialmente un experientia de poc pretensiones, hodie le publication electronic e gratis attinge directemente quaranta-novem interlinguistas e sympathisantes in plure partes del mundo. Iste expansion se debe in grandissime parte al labor de Aender dos Santos, Gibrail Caon, Ramiro Castro, Thomas Breinstrup, Carlos Soreto, Patricio Negrete e alteres, qui ha auxiliante a organisar, componer e propagar le Almanac. Lor participation in iste processo reinforta mi conviction de que le travalio collaborative e voluntari es le maniera le plus efficace pro le divulgation de Interlingua.

Insimul con iste edition commemorative le abonatores recipe le archivo “Almanac de Interlingua 0”, un littera inviate a alcun interlinguistas brasilian ante que le prime edition veniva a publico. Le documento expone le motivationes pro le creation del Almanac e le rolo que illo intendeva assumer intra le movimento pro Interlingua.

Conversations e-postal

Del intercambio de messages que on vide a continuation surgeva le idea de iste section, le plus commentate per le lectores del Almanac. In un de su litteras, Patricio Negrete scribeva:

Tote le dies io ascolta e reascolta le differente emissiones del Radio Interlingua; isto me adjuta a mantener vivente le pauc vocabulario que io cognosce usque ora. Io tenta de prestar attention al prepositiones ligate a adjectivos o verbos. Per exemplo, in espaniol nos dice *en relación con*, ma in anglese illo se rende como *in relation to*; como es isto in interlingua: *in relation a* o *in relation con*? A vices iste typo de cosas non appare in le dictionarios e le unic forma de saper lo es per leger o ascoltar e vider iste formas repetitemente usque on lo internalisa. Quando io dice tote le dies io me refere a ille momentos inutile como quando on va al travalio in automobile o in le metro.

Assi esseva mi resposta:

Tu es certe, le dictionarios sole non indicar le regentia del verbos e nomines. Illo passa non solo con Interlingua. Io studiava germano e iste question del prepositiones esseva particularmente difficile, ja que il ha plure optiones de uso assatis generic e dependente del verbo o adjectivo a que illo es relationate. In le caso de un lingua grande como illo, io poteva riscar un exemplo in Google e vider si tal construction existeva. Si non, io substitueva le preposition usque a trovar le option correcte. Con Interlingua le cosa es minus facile, ja que il ha pochissime litteratura. In ultra, quando on face un recerca, on recipe sovente informationes in italiano o in espaniol – le systemas informatic confunde Interlingua con iste idiomas.

De mi parte, io non sole preocupar me multo con iste question specific del regentia. Primo, perque on non poterea determinar qual lingua de controlo es correcte e qual es incorrecte. Secundo, perque il non me pare logic que, al studiar e usar un lingua cuje scopo es facilitar, on se incontra ante le mesme difficultates offerte per un lingua ethnic qualcunque. E tertio, perque seliger iste o celle preposition difficilmente causara un miscomprension. Assi, io scriberea tanto *Isto ha relation a illo* como *Isto ha relation con illo*. Ambes es acceptable, in mi opinion.

Vide un altere exemplo. In francese on dice *C'est dur d'être pauvre*, durante que in portugese on dice *É duro ser pobre*. Como il debe esser in Interlingua: con o sin le preposition *de*? Simile situation se pote observar in *Sophie est aimée de son mari* e *Sofia é amada por seu marido*. In general, le voce passive usa *per* pro indicar le agente, ma illo non es un consenso inter le linguas de controlo, dunque il pote haber variation. Un exemplo con le verbo pensar: *Yo pienso en ti* in espaniol; *I think about you* in anglese; *Io ti penso* in italiano; *Je pense à toi* in francese. E in Interlingua? Mysterio! Nos solo va discoperir lo quando un autor utilisara un phrase como iste e seligera, per su proprie criterio, si on debe o non usar alcun preposition, e postea qual preposition es le adequate. Il es questiones que solo le uso effective potera consolidar, ja que il ha al minus sex prepositiones totalmente idiomatic in Interlingua: *a, con, de, in, per* e *pro*.

Ancora un ultime situation. Primo compara *Ele sonhava em ser médico* e *Ele sonhou com você*. Nota que un mesme verbo pote haber regentia differente secundo le contexto (in iste caso, ante altere verbo o ante un objecto). In francese, le regentias es toto distincte: *Il rêvait d'être médecin* e *Il a rêvé à toi*. Que facer, allora? In practica, cata interlinguista elige secundo su proprie senso e, a vices, secundo su proprie gusto – sempre proviste que le communication se effectiva sin defectos. [...]

Ben, perdona me si io ha scripte un tractato sur tu questiones. Io pensa de/in/re/sur organisar iste nostre conversaciones sur grammatica e publicar los in le Almanac de Interlingua. Que te pare le idea?